

Postižení x handicap

Postižení x handicap

- **zdravotní postižení** jako ztráta nebo poškození určitého orgánového systému, v jeho důsledku dojde k narušení dané funkce“ (Vágnerová, 2014)

X

- Z pedagogického lze za osoby s postižením považovat „všechny děti, mladé lidi a dospělé, kteří jsou v učení, sociálním chování, v komunikaci a řeči nebo v psychomotorických schopnostech tak omezeni, že jejich spoluúčast na životě ve společnosti je podstatně ztížena.“ (Pipeková, 2010)

X

- **handicap** – znevýhodnění, ke kterému dochází v důsledku postižení
 - primární – představuje omezení předpokladů k rozvoji daných funkcí (např. zrakové či sluchové vnímání)
 - sekundární – nejčastěji důsledek psychosociálních faktorů – záleží na tom, jak jedinec zvládne primární postižení, jak se s ním vyrovná, jak se k němu chová prostředí

Jinakost – handicap a postoje ze strany společnosti

Jak bývá hodnocen nemocný člověk? Jak může být hodnocen čl. s jinakostí?)

Kdo je odpovědný za svou nemoc ? (somatické onemocnění x lidé s duševním onemocněním)

- nemocný čl. jako někdo, kdo má ze strany společnosti úlevy a privilegia
- nároky společnosti ohledně snahy o zlepšení stavu (má udělat vše, co je v jeho silách, pokud nebude spolupracovat, společnost mu tato privilegia odejme)
- změna zevnějšku, vzhledu, projevy spojené s jinakostí - postoje ovlivněny řadou faktorů, o kterých sám nerozhoduje, ve společnosti panuje řada předsudků
- připomínka, že člověk je křehký a toto riziko může postihnout kohokoliv z nás (soucit x odmítnutí)

Období vzniku postižení a jeho vliv na psychiku

- ***vrozené*** (geneticky podmíněné) – ovlivňují ve větší míře vývoj dítěte, nemusí být pro dítě tak traumatizující, nezažilo jiný stav, v období dospívání si začíná uvědomovat svoji odlišnost a její nevýhody
- ***získané*** (kongenitálně získané) – představuje větší psychické trauma, jedná se o obrovský zásah do života, uvědomuje si svoji ztrátu, má problém se s tím vyrovnat, má však také výhodu dřívějších zkušeností

Vliv vrozeného a raně získaného postižení na psychiku a vyrovnávání se rodiny

- rodiče, širší rodina změni pohled na dítě (očekávání, zklamání, stud)
- kontinuum postojů – od rezignace – „není třeba dále rozvíjet, je to zbytečné“ po přehnanou stimulaci a péči – „musíme se snažit a najít všechny dostupné prostředky“
- možné extrémy ve výchově a podpoře - protěžování, hyperprotektivita x odmítání, upnutí se jinam (sourozenec, jiné činnosti i prospěšné)
- nová sociální identita, sebepojetí každého člena změněno (ztrácí se role rodičů zdravého dítěte, možný pocit viny, sebe/definování rolí ostatních členů/členek)

Vlivy získaného postižení na psychiku a vyrovnávání se rodiny

- silné emoční trauma - krize ze ztráty
- silný zásah do emancipačního vývoje jedince - záleží na období života, kdy k postižení dojde
- Nutná adaptace okolí – rodina, další prostředí – vztahové aspekty i materiální podmínky
- Úskalí srovnávání „před“ a „po“

Vývoj dítěte s vrozeným postižením – výzvy dle vývojových období

- vyvíjí se odlišně celá osobnost – závisí na tom, jak rodiče dítě přijmou, na styku výchovy, stimulaci, možnostech kontaktu s prostředím
- narušený rozvoj kognitivních procesů, percepce se vyvíjí odlišně

Kojenec

- základní potřeby bezpečí, jistoty, dítě nemusí být dostatečně přijímáno
- rodiče k dítěti jiný vztah – vlastní sebepojetí rodiče – vztahování se k dítěti
- důležitý v tomto období je zejména tělesný kontakt, kterým se mohou rodiče vyhýbat, pokud se jedná o viditelné postižení

Batole

- první emancipace a osamostatňování – odpoutání od matky
- Důsledky snížení mobility (somatické a smyslové postižení) – omezena explorace, psychomotorický vývoj, narušen také vývoj řeči
- dítě v tomto věku začíná být nápadné – „definitivní potvrzení postižení“

Povinná školní docházka

- Výzva pro potvrzení normality - inkluze x integrace do běžné školy
 - speciální škola – odborníci, dítě se setkává s podobnými vrstevníky
 - běžná škola – rizika, že dítě tuto situaci nezvládne po psychické stránce
- dochází ke konfrontaci s většinovou společností
- učitel může dítě posuzovat méně přísně, což má vliv na vztahy se spolužáky; často dochází k tomu, že dítě je trpěno, je na okraji třídní skupiny

Dospívání

- uvědomování si omezení v různých oblastech života
- zvýšená kritičnost i sebekritičnost
- období druhé emancipace – větší význam mají vrstevnické skupiny, nachází si partnera
- MP jsou často spokojení v rodině, kde se orientují, ostatní postižení mají situaci ztíženou = problém přijetí do skupiny
- důležité zařazení a adaptace v rámci profesní orientace, předprofesní přípravy a nalezení zaměstnání - zvýšení sebedůvěry, sebevědomí

A young boy with glasses, wearing a blue long-sleeved shirt and pants, is standing in a kitchen. He is looking into an open dishwasher. The kitchen has white cabinets and a tiled backsplash. There is a sink with a faucet and a glass on the counter. A small decorative object is on the wall. The text "Rodina dítěte s postižením/jinakostí Sourozenci" is overlaid on the left side of the image.

**Rodina dítěte
s postižením/jinakostí
Sourozenci**

Východiska

- významnou oporou je vlastní rodina, emocionální podpora
- Postižení jako výzva, která vyžaduje změny v provozu rodiny/páru
- závažná choroba může sloužit k posílení nebo k rozpadu rodinné soudržnosti
- péče a kontakt s nemocným jsou velmi náročné a vyčerpávající

Rodina s dítětem s postižením II

- postižení dítěte představuje závažnou (zatěžkávající) zkoušku vztahů - od počátečních fází po dlouhodobou péči
- individuální situace uvnitř rodiny - vztahy, sociální kontakty, úroveň péče, ekonomická situace
- samy rodiny a pečující osoby si mnohdy stěžují na nedostatek individuálního přístupu k nim - „obecnou šablonu“ pracovníků pomáhajících profesí

Rodina s dítětem s postižením II

- zásadní jsou vztahy rodičů k dítěti, rodičů mezi sebou a vztahy k širší rodině
- od hyperprotektivity k osamostatňování – výzva vzdělávání, dospělost a separace mladého dospělého
- statisticky je více pečující osobou matka, otec má na starosti zejména ekonomické zajištění rodiny
- rizika izolace pečující osoby a „odcizení“ rodičovského páru – vypadávají další role členů rodiny
- pestrost reakcí rodiny, resp. členů - „stáhnutí“ do sebe a soustředí se na vlastní život x rodiny pokračují v bohatém společenském životě - situace se v čase mění – nové výzvy

Fáze vyrovnání se s postižením dítěte (model Kubler Ross)

fáze šoku a popření – může jí předcházet fáze nejistoty, kdy tuší, že něco není v pořádku, ale není to pojmenováno

fáze bezmocnosti – nevědí, co mají dělat, kde hledat pomoc. Objevují se také pocity viny (obviňování rodičů, lékařů...)

fáze postupného vyrovnávání a adaptace – zajímají se o podstatu postižení, prognózu; objevuje se úzkost, deprese, strach, hněv

fáze smlouvání – je přechodným obdobím, rodiče akceptují postižení, ale mají tendenci získat alespoň malé zlepšení, když už není možné, aby se zcela uzdravilo

fáze realistického postoje – rodiče začnou dítě brát takové jaké je – ano? Z hlediska časového trvá dlouho, než se do této fáze dostanou, často se tak ani nestane

Sourozenci

- Narození postiženého dítěte je zátěžovou situací také pro zdravé sourozence
- pocity osobní nejistoty až méněcennost (např. se cítí vinen, že je zdravý)
- možné polohy - spektrum
 - rodina se plně věnuje postiženému dítěti a odhlíží od potřeb zdravého sourozence, dítě vnímá, že rodiče postiženému dítěti mnohé odpustí, rodiče zapojují do péče o sourozence – může překračovat jeho osobní zralost, utváření si ambivalentní vztah k postiženému sourozenci
 - V centru pozornosti je zdravé dítě, odhlíží se od postiženého dítěte – tím může docházet zbytečně k většímu narušení vývoje, zdravé dítě dostává roli zachránce rodiny, jsou na něj kladeny vysoké nároky, je neurotizováno

Ukázky z knihy: Havelka, D., Bartošová, K. (2019). Speciální sourozenci. Portál.

- https://obchod.portal.cz/pedagogika/specialni-sourozenci/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw17qvBhBrEiwA1rU9w801jH-6Ups3n-6lFNoHaC-J0bxrmw3z7YXHevqkT8iIVtYdhUUKBoCgbkQAvD_BwE#uказky

„Kdo se postará, až my tu nebudeme...?“

- Výzvy pro dospělost a separaci
- Výzva pro stáří a smrt rodičů
- Výzva pro sourozence

